

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “ผู้หญิง ความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้างในฐานะทางเลือก” ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการหาคำตอบเกี่ยวกับ ประสบการณ์ชีวิตที่เป็นการตอบโต้ ต่อการกระทำรุนแรงในครอบครัวด้วยการหย่าร้างและไม่หย่าร้าง ผลกระทบต่อตนเอง และสมาชิกในครอบครัวเป็นอย่างไร และเปรียบเทียบอธิบายความแตกต่างของการตอบโต้ด้วยการหย่าร้าง และไม่หย่าร้าง ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือกมีอย่างไร

สำหรับแนวทางที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแนวสตรีนิยม (Feminist Methodology) โดยอาศัยวิธีการเล่าเรื่อง (narrative) ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือก ซึ่งกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยให้ข้อมูลหลัก อันได้แก่ ผู้หญิงที่สมรส (จดทะเบียนสมรส) และผู้หญิงที่ใช้ชีวิตคู่ (ไม่ได้จดทะเบียนสมรส) ที่มีลูกสาว และประสบความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งหย่าร้าง 7 คน และไม่ได้หย่าหรือ หย่าร้าง จำนวน 7 คน รวมกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 14 คน ส่วนผู้ให้ข้อมูลรองได้แก่ แม่ ลูก หลาน และญาติพี่น้อง ของผู้หญิงกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัย

ผู้ศึกษาจะขอแบ่งการนำเสนอผลออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของผู้หญิงที่หย่าร้าง และไม่หย่าร้าง

ส่วนที่ 2 ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิงหลังหย่าร้างและไม่หย่าร้าง และผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือกตัดสินใจหย่าร้างและไม่หย่าร้าง

ส่วนที่ 1

ประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของ

ผู้หญิงที่หย่าร้างและไม่หย่าร้าง

จากงานวิจัย พบว่า ความรุนแรงที่ผู้หญิงได้รับ แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ รูปแบบแรก ความรุนแรงทางด้านร่างกาย รูปแบบที่สอง คือ ความรุนแรงทางด้านจิตใจ รูปแบบที่สาม คือ ความรุนแรงทางด้านวาจา และรูปแบบที่สี่ คือ ความรุนแรงทางด้านเพศ ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้หญิงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผลกระทบต่อบุตร ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ และ ผลกระทบทางด้านสังคม

สำหรับความรุนแรงทางด้านร่างกาย ภรรยาถูกสามีทำร้ายร่างกายโดยใช้อวัยวะ และกำลัง ทำร้ายร่างกายภรรยา เพื่อระบายความโกรธแค้น การใช้สิ่งของใกล้ตัวที่คว่ำมาได้ เข้าทำร้ายร่างกาย สามีแย่งปืนกระแทกด้ามปืนถูกใบหน้าญาติผู้ร่วมวิจัยบางรายแตก ได้รับบาดเจ็บต้องเย็บบาดแผล มีรอยแผลเป็นที่หน้าผากติดตัว สามีบางรายโกรธจัดบันดาลโทษะ ใช้อาหารเหลวร้อน ๆ ราดศีรษะภรรยาปวดแสบปวดร้อน สามีบางรายใช้รองเท้าหนังของผู้ชายกระหน่ำฟาดศีรษะภรรยาอย่างแรงหลายทีจนใบหน้าภรรยาฟกช้ำ

สำหรับภรรยาที่ถูกสามีทำร้ายจิตใจ พบว่า มีหลายรูปแบบเช่นเดียวกับความรุนแรงทางด้านร่างกาย ทั้งที่มีส่วนเหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกันในมูลเหตุความรุนแรงด้านจิตใจนั้น เป็นต้นว่า ภรรยาถูกสามีนอกใจบั่นใจให้หญิงอื่น ไปมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสกับหญิงอื่นทั้งที่เป็นคนใกล้ตัวภรรยา และคนใกล้ตัวที่ไม่เคยรู้จักกันมาก่อน การนอกใจไม่ซื่อสัตย์ของสามี ที่ทิ้งภรรยาไปอยู่กินฉันท์สามีภรรยา กับหญิงอื่น สร้างความปวดร้าว ขมขื่นใจให้ภรรยา หรือกรณีที่ผู้ชายใช้ระบบชายเป็นใหญ่ กดขี่ ข่มเหง คดโกง หลอกหลวง ยักยอกทรัพย์สิน เอาัดเอาเปรียบภรรยา การไม่มีความรับผิดชอบเลี้ยงดูครอบครัว การทิ้งร้างไประยะนานเป็นปี สามีใช้อารมณ์รุนแรงใช้กำลังเข้าจัดการปัญหาเมื่อไม่พอใจ หึงหวงภรรยา ภรรยาถูกสามีมีรสนิยม ความคิดหลาย ๆ อย่างไม่ตรงกัน ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ ภรรยาบางรายถูกสามีควบคุมทางเศรษฐกิจ สามีตัดสินใจทำธุรกิจตามลำพังโดยไม่ปรึกษาภรรยา เกิดหนี้สินผูกพันครอบครัว และการที่สามีไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว เพราะมีงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบมากเกินไป ทำให้ภรรยาเหงา ว้าเหว่ ต้องใช้ชีวิตอยู่กับลูกสาวตามลำพัง ขาดความอบอุ่น นับเป็นความรุนแรงในครอบครัวทางด้านจิตใจที่ผู้หญิงได้รับ

ส่วนความรุนแรงทางด้านวาจา เป็นต้นว่าภรรยาถูกสามีใช้อำนาจชายเหนือหญิงด่ากร่ำกรีดคราด ด่าหยาบคาย ด่าประชด ช่มชู้ ดูหมิ่นบุพการีของผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงอับอาย เสียใจ ผู้หญิงเสียความรู้สึก น้อยเนื้อต่ำใจ สูญเสียศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นับเป็นความรุนแรงทางจิตใจ ฉะนั้น ความรุนแรงทางวาจาเป็นผลกระทบต่อความรุนแรงทางจิตใจอย่างหนึ่ง

ส่วนความรุนแรงทางเพศ พบว่าการที่สามีข่มขืนใจภรรยาให้มีเพศสัมพันธ์ทุกวัน วันละหลายครั้ง โดยภรรยาไม่มีความต้องการ สามีมีความต้องการทางเพศสูง ภรรยารู้สึกเบื่อการมีเพศสัมพันธ์กับสามี ถึงแม้ว่าการข่มขืนภรรยา เป็นการกระทำความรุนแรงทางเพศในรูปแบบหนึ่ง แต่กฎหมายกลับไม่ถือว่าเป็นความผิด ทั้งนี้เนื่องจาก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 276 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดข่มขืนกระทำชำเราหญิงซึ่งมิใช่ภรรยาของตน โดยขู่เข็ญด้วยประการใด ๆ โดยหญิงอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ หรือโดยทำให้หญิงเข้าใจผิดว่าตนเป็นบุคคลอื่น ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สี่ปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดพันบาทถึงสี่หมื่นบาท” จากบทบัญญัติในมาตรานี้ เท่ากับให้สิทธิสามีข่มขืนภรรยาของตนได้โดยไม่ผิดกฎหมาย องค์กรผู้หญิงต่าง ๆ ได้เรียกร้องให้มีการเข้าชื่อสนับสนุนการแก้ไขกฎหมายมาตรานี้ โดยตัดคำว่า “ซึ่งมิใช่ภรรยาตน” ออก แต่ก็ยังมีข้อโต้แย้งบางประการ อาทิเช่น “เป็นธรรมชาติของผู้ชายที่มีความต้องการทางเพศสูง และรุนแรงมากกว่าผู้หญิง เป็นหน้าที่ของภรรยาตามวัฒนธรรมดั้งเดิม, และสถาบันครอบครัวสำคัญกว่าสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย และที่ผู้ชายอ้างคือ ผู้หญิงจะใช้ช่องว่างทางกฎหมายเอาเปรียบผู้ชาย (อ้างถึงใน สุนี ไชยรส, 2547, น. 270) ซึ่งการถูกข่มขืนให้มีเพศสัมพันธ์บ่อย ๆ เป็นเหตุผลหนึ่งของการตัดสินใจตอบโต้ด้วยการหย่าร้างกับสามี หรือกรณี การบังคับให้ภรรยาทำแท้ง และการบังคับให้ภรรยาคุมกำเนิด ในเรื่องปัญหาการทำแท้งซึ่งถือว่าเป็นเรื่องอ่อนไหวน่าอับอายศนั้น ซีโมน เดอร์โบวัวร์ นักเขียน และนักสตรีนิยมคนสำคัญชาวฝรั่งเศส ได้ให้สัมภาษณ์กับ อลิซ ชวาร์สเชอร์ ในหนังสือ ซีโมน เดอ โบวัวร์ ผู้หญิงที่ขบถ ว่า “การทำแท้งต้องเสรี และฟรี คุมกำเนิด อย่างเสรีและฟรี การเป็นแม่ต้องเป็นไปโดยความสมัครใจของผู้หญิงเอง” (อลิซ ชวาร์สเชอร์, 2543, น. 75) สามีเที่ยวผู้หญิงกลางคืน มีความหวาดกลัวว่าภรรยาจะติดเชื้อโรค ทางเพศสัมพันธ์จากสามีที่ชอบเที่ยวกลางคืน หรือการบังคับให้ภรรยาไปตรวจหาเชื้อเอดส์ เหล่านี้เป็นรูปแบบความรุนแรงทางเพศที่ผู้หญิงถูกกระทำจากสามี

ส่วนที่ 2

เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็น ทางเลือกตัดสินใจหย่าร้างและไม่หย่าร้าง

ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือกของการตอบโต้ด้วยการหย่าร้าง

จากการศึกษาในงานวิจัย พบว่า ปัจจัยเงื่อนไขของการหย่า หรือแยกกันอยู่อย่างเด็ดขาด ซึ่งสรุปได้ 6 ประเด็น ได้แก่ (1) เงื่อนไขสามีนอกใจไปมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสกับหญิงอื่น (2) เงื่อนไขสามีมีอำนาจควบคุมทางเศรษฐกิจในครอบครัว (3) เงื่อนไขสามีใช้อารมณ์และกำลังแก้ปัญหา ความคิดเห็นต่าง ๆ และระสนิยมไม่ตรงกัน (4) เงื่อนไขที่สามีไม่รับผิดชอบครอบครัว (5) สามีสร้างหนี้สินผูกพันครอบครัว และประการที่ 6 สามีไม่ซื่อสัตย์ หลอกลวงและมีความต้องการทางเพศสูง

ปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือกด้วยการตอบโต้ไม่หย่าร้าง

สรุปปัจจัยเงื่อนไขที่กำหนดเป็นทางเลือกให้ไม่ตัดสินใจหย่ากับสามี แบ่งประเด็นใหญ่ได้ 6 ประเด็น ได้แก่ (1) กลัวลูกมีปมด้อย ห่วงลูก (2) การพึ่งพิงทางเศรษฐกิจ กรณีนี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจน ภรรยาเป็นเพียงแม่บ้าน ไม่มีรายได้เป็นของตนเองจึงต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจจากสามี (3) ยังรักสามีและความเป็นหน้าตาทางสังคม เป็นกรณีของผู้หญิงที่ยึดถืออุดมคติผัวเดียวเมียเดียว แม้จะประสบความรุนแรงทางจิตใจ ทางด้านร่างกาย หรือทางด้านวาจา ก็ยังคงดำรงในความสัมพันธ์ชีวิตคู่ เพราะเงื่อนไขยังรักสามีอยู่ และความเป็นหน้าตาทางสังคม และ (4) คิดว่าสามีจะดีขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น หรือพวกเธอเรียนรู้วิธีที่จะเผชิญกับความรุนแรงด้วยวิธีการบางอย่าง เช่น ยึดหลักทางศาสนา การให้อภัย และรอเวลาเมื่อสามี มีอายุมากขึ้นซึ่งคาดหวังว่าสามีจะดีขึ้นนั่นเอง (5) กรณีที่แบ่งทรัพย์สินสมรสไม่ได้ ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มผู้หญิงที่มีฐานะดี ร่ำรวย มีหลักทรัพย์ พวกกองสักริมทรัพย์เช่น ที่ดิน บ้าน โรงงาน บริษัท หรือกิจการที่สร้างรายได้มาก จึงเป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ผู้หญิงเลือกตัดสินใจตอบโต้สามีด้วยการไม่หย่า ถ้าเธอเป็นฝ่ายเสียเปรียบหากได้ทรัพย์สินไม่เป็นที่พอใจ ด้วยเหตุที่ผู้หญิงคิดว่าตนเองมีส่วนร่วมหารายได้เท่ากับผู้ชายในระหว่างชีวิตสมรส จึงควรมีสิทธิในสินสมรส อย่างเท่าเทียมกัน และ (6) ประการสุดท้าย ต้องการแก้แค้นไม่ยอมให้สามีได้สมหวังกับภรรยาใหม่ จึงไม่ยอมจดทะเบียนหย่าให้สามีกับผู้หญิงอื่น

ส่วนที่ 3

ผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวต่อผู้หญิงหลังหย่าร้าง

และไม่หย่าร้าง และผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว

พบว่า การหย่าร้างบางราย ได้ส่งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจต่อภรรยาหรือคู่รัก เช่น สามีเข้าควบคุมการเงิน สามีแย่งลูกค้าในเครือข่ายกัน เพื่อไม่ให้มีงานทำ ไม่ให้มีลูกค้า ขาดรายได้ประจำจำนวนมากที่เคยมี มีผลกระทบทางเศรษฐกิจรายได้ลดลง บางราย สามีมีอำนาจควบคุมทางเศรษฐกิจในครอบครัว เข้มงวดทางการเงินกับภรรยา แต่กลับเอาเงินไปจนเจือครอบครัว และญาติพ่อแม่พี่น้องของฝ่ายสามี บางรายตั้งข้อรังเกียจญาติฝ่ายภรรยา ไม่ให้เงินภรรยาเป็นค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของภรรยา เมื่อตัดสินใจหย่าร้างกัน แม้สามีจะให้เงินค่าเลี้ยงดูบุตรหลายคนเป็นรายเดือน แต่ก็เก็บรายได้ที่จำกัด ไม่พอค่าใช้จ่าย เพราะบุตรนับวันจะเติบโตขึ้น มีการศึกษาที่เป็นปัจจัยค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น สามีกลับไม่ช่วยเหลือเพิ่มค่าใช้จ่ายตามความเป็นจริง บุตรกำลังเรียนระดับอุดมศึกษาต้องมีค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น สามีจ่ายให้เท่าเดิมตามสัญญาค่าเลี้ยงดูบุตร จึงไม่พอค่าใช้จ่ายตามสภาพที่เป็นจริง หญิงหม้ายวัยกลางคนไม่สามารถหางานทำได้ ไม่มีหน่วยงานใดรองรับ ทั้งที่หญิงหม้ายยังมีความสามารถที่จะทำงานได้ อย่างดี แต่ยังเป็นอุปสรรคที่ไม่มีหน่วยงานใดรับเข้าทำงาน การจะคิดค้าขายต้องมีเงินทุนหมุนเวียน ต้องมีทำเลสถานที่ค้าขายซึ่งเสี่ยงต่อการลงทุนและค่าเช่าแพง หญิงหม้ายจึงได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจมาก หญิงหม้ายบางรายหลังหย่าร้าง ต้องเริ่มต้นจากศูนย์ นับหนึ่งใหม่ ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูป และรับจ้างตัดเสื้อผ้า แต่การค้าขาย การทำธุรกิจไม่แน่นอน ต้องดิ้นรนหารายได้ในภาวะค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ได้รับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจหลังจากการหย่าร้าง หญิงหม้ายบางรายหลังหย่าร้าง ได้เงินแบ่งสินสมรสแล้วซื้อที่อยู่อาศัย ไม่มีเงินพอค่าดำรงชีพ ต้องใช้เงินเก่าที่เก็บเป็นทุนมาใช้จ่าย จึงได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจมาก แม้สามีจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูบุตร แต่จำนวนน้อยและจำกัด จึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง กรณีหญิงที่ไม่ได้หย่า แต่แยกกันอยู่เด็ดขาด สามีรับราชการ ไม่รับผิดชอบเลี้ยงดูบุตร ภรรยาแบกภาระเลี้ยงดูบุตรตามลำพังแต่ผู้เดียว

ดังนั้น จากผลการศึกษา จะเห็นว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ไม่ใช่เพียงเป็นปัญหาส่วนตัว เพราะความรุนแรงที่ถูกผลิตซ้ำอยู่เรื่อย ๆ ซึ่งกำหนดตายตัวไม่ได้ว่า จะเกิดขึ้นเมื่อใด เวลาใด แต่ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัว จะเกิดกับบุคคลรอบข้างที่อยู่ใกล้เคียงกับตัวผู้ถูกละเมิด ย่อมได้รับผลกระทบไปด้วย เช่น กรณีสามีด่าทอเสียงดัง การตบตีทำร้าย

ร่างกายภรรยา บุคคลที่อยู่บ้านใกล้เรือนเคียงจะเกิดความเครียด ความกลัว หรือรำคาญใจ ทุกข์ใจ ไปด้วยกับสภาพเช่นนั้น ซึ่งงานวิจัยของ พิมพัลย์ บุญมงคลและคณะ ได้บ่งชี้ให้เห็นว่า ปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง ไม่ใช่ปัญหาส่วนตัว แต่เป็นปัญหาของสังคมที่คนในชุมชนหรือประชาคม ควรยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือห้ามปราม เพื่อลดปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนที่อาศัยอยู่

ความเป็นรองของผู้หญิงที่ชายมีสถานะเหนือหญิงอีกอย่างหนึ่ง เช่น ในกรณีชายหญิงมีความสัมพันธ์ทางเพศกันโดยผู้หญิงถูกข่มขืน และตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ผู้ชายไม่ยอมแต่งงานกับผู้หญิง ดังกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยบางราย ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบผู้ชาย ต้องทนับอายสังคม หรือหากผู้ชายยอมแต่งงานด้วยแล้ว สามียังไม่ยอมจดทะเบียนสมรสกับภรรยาจนกว่าผู้หญิงจะมีบุตรผู้ชายให้สามี เมื่อเกิดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงบางรายไม่กล้าออกจากระบบครอบครัว การถูกตราหน้าว่าเป็นหญิงหม้าย คือวาทกรรมของหญิงไม่ดี ถูกฉ้อโกง หรือเป็นภรรยาที่มีข้อบกพร่อง สามีจึงนอกใจ แต่สังคมไม่เคยตั้งคำถามกับผู้ชายว่า ไม่ดีบกพร่องอย่างไร เพราะโครงสร้างทางสังคมที่ให้ความสำคัญกับผู้ชายที่มีอำนาจในเรื่องเพศสัมพันธ์ที่ถือว่าเป็นอำนาจชอบธรรมของผู้ชาย

วิเคราะห์อภิปรายผล

ทำไมผู้หญิงเลือกตอบได้ด้วยการหย่าและไม่หย่าหรือหยุดความสัมพันธ์ชีวิตคู่

ประเด็นปัจจัยเงื่อนไขที่ผู้หญิงเลือกตัดสินใจตอบโต้ต่อความรุนแรงในครอบครัวด้วยการหย่า หรือหยุดความสัมพันธ์ชีวิตคู่ และปัจจัยเงื่อนไขที่ผู้หญิงตัดสินใจไม่หย่ากับสามี หรือไม่แยกทางชีวิตกับสามีนั้น พอสรุปประเด็นได้ 4 ประเด็นใหญ่ ได้แก่ ประการแรก เกี่ยวกับปัจจัยทางเพศสภาพ ประการที่สอง เกี่ยวกับปัจจัยโครงสร้างทางสังคม การกดขี่ทางเพศ การกดขี่ชนชั้น ประการที่สาม ปัจจัยการใช้ระบบชายเป็นใหญ่ เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ผู้ชายเหนือผู้หญิง และประการสุดท้าย ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ปัจจัยทางเพศสภาพ

ในเรื่องการเลี้ยงลูกเป็นภาระหน้าที่ของแม่ ในเรื่องนี้ นุ่มนวล ยุพราช (2545) ได้ให้ความเห็นว่า งานในหน้าที่แม่บ้านนั้น ต้องจำกัดตัดทอนลงมาให้เบา จนถือได้ว่าเป็นงานส่วนเล็กน้อย เพราะขณะนั้นมูลค่าการใช้แรงงานส่วนหนึ่งของผู้หญิงที่เลี้ยงดูกรรมมาชีพรุ่นต่อไป ถูก

ละเลยไม่คิดมูลค่า โดยผลักรภาระให้เป็นงานในบ้าน ดังนั้นต้องหาทางที่จะแปรเปลี่ยนงานบ้านให้เป็นงานสาธารณะ ซึ่งหมายความว่างานที่รัฐจะต้องแบกรับภาระจากสตรีผู้เป็นแม่บ้าน และสังคมต้องร่วมรับผิดชอบในทางปฏิบัติ เช่น ต้องมีโรงเรียนเด็ก โรงอาหารสาธารณะ โรงซักผ้า ฯลฯ ของสังคม ซึ่งจะทำให้ ในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ทำการผลิตเพื่อสังคม (นุมนวล ยุพราช, 2545, น. 100)

การที่สามีอกใจไม่ซื่อสัตย์ ไปมีความสัมพันธ์นอกสมรสกับผู้หญิงอื่น ในเรื่องเพศสัมพันธ์ (Sex) หรือเซ็กส์นั้น นิธิ เอียวศรีวงศ์ มีความเห็นว่า เซ็กส์ ในวัฒนธรรมไทย หมายถึง การได้มาซึ่งอำนาจด้วย ถ้าได้มีเซ็กส์กับใคร ก็เท่ากับมีอำนาจเหนือหญิงคนนั้นไปด้วย ผู้ชายไทยสามารถใช้เซ็กส์เป็นเครื่องมือในการได้มาซึ่งอำนาจ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2545, น. 13) ดังกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยบางราย มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน แล้วมักจะเสียเปรียบสามี ตกอยู่ในภาวะจำยอม ตกเป็นเบี้ยล่างของสามี เพราะเป็นของเขาแล้ว บางรายถูกสามีโกหกหลอกลวง เอาไรต์เอาเปรียบทุกอย่าง เพราะผู้ชายถืออำนาจความเป็นใหญ่ในครอบครัว

เมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้น ลูกจะได้รับผลกระทบจากการหย่าร้างของพ่อแม่ ลูกจะขาดพ่อหรือขาดแม่ ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับบุตรไว้ในความดูแลเลี้ยงดู ซึ่งส่วนมากผู้หญิงจะขอบุตรไว้อยู่กับตน ทำให้บุตรขาดพ่อ หากภรรยาตัดสินใจแต่งงานมีสามีใหม่ บุตรจะกลายเป็นปัญหาทันที เช่น ปัญหาพ่อเลี้ยงข่มเหงรังแกลูกเลี้ยง หรือแม่เลี้ยงดูค่าตีลูกเลี้ยง ดังนั้นผู้หญิง บางคนจึงตัดสินใจไม่หย่ากับสามี เพราะสงสารลูกเกรงลูกจะมีปมด้อย หากผู้หญิงตัดสินใจแต่งงานใหม่เธอเกรงว่าสามีจะรังแกลูกเธอ จึงจำยอมรับการเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวต่อไป และหาวิธีเผชิญตอบโต้กับความรุนแรงด้วยวิธีการอื่น ๆ ทางเลือกของผู้หญิงบางรายคือ จ्ञานกับการเผชิญกับปัญหา โดยเฉพาะในกลุ่มหญิงด้อยโอกาสที่ต้องพึ่งพิงสามี หรือรวมทั้งอยู่ท่ามกลางสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวชายเป็นใหญ่ ซึ่งรากเหง้าของปัญหาก็เนื่องมาจากมาตรฐานทางเพศของสังคมที่เป็นมาตรฐานเชิงชาย โดยที่ผู้หญิงมีสภาพเป็นรองต้องซื่อสัตย์กับผู้ชาย ขณะที่ผู้ชายสามารถหาความสำราญทางเพศได้

การห่วงใย เอาใจใส่ผู้อื่นของผู้หญิงดูเหมือนว่าเป็นลักษณะสากลของสังคมที่ยอมรับให้เป็นอย่างนั้น ยิ่งไปกว่านั้นผู้หญิงเองยังนึกถึงคนอื่นมากกว่าตัวเอง เช่น นึกถึงครอบครัว พ่อแม่ สามี ลูก ผู้หญิงจึงมีงานหลักคือดูแลคนอื่น (ปราณี วงษ์เทศ, 2544, น. 54)

ปัจจัยโครงสร้างทางสังคม

ผู้หญิงเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัว อันเกิดจากโครงสร้างทางสังคมที่ให้อำนาจผู้ชายเหนือผู้หญิง การกดขี่ชนชั้น วัฒนธรรม ดังกรณีของ กร ที่แต่งงานกับสามีที่มีเชื้อสายคนจีน

มาจากครอบครัวว่ารวยกว่าภรรยา สามีไม่ยอมจดทะเบียนสมรสให้กับภรรยาหากไม่มีบุตรชายไว้สืบทอด ตามค่านิยมประเพณีของจีน การด่าเหยียดหยามบุพการีของฝ่ายภรรยาทำให้ภรรยาได้รับความรุนแรงด้านจิตใจ การควบคุมความเป็นอยู่ ไม่ไว้ใจ กักขังหนองเหนียวภรรยาไม่ให้มีอิสระเสรีในการออกนอกบ้าน การเอารัดเอาเปรียบใช้แรงงานภรรยาโดยไม่จ่ายค่าเลี้ยงดูตามสมควร ถือเป็นความรุนแรงด้านจิตใจที่ผู้เป็นภรรยาได้รับอันเป็นผลพวงจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ผู้ชายใช้ระบบชายเป็นใหญ่ในครอบครัว ดังนั้นปัจจัยโครงสร้างทางสังคม ความแตกต่างทางศาสนาวัฒนธรรมชนบประเพณีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรุนแรงทางด้านจิตใจของภรรยา นำไปสู่การเลือกตัดสินใจหย่าร้างกัน

ปัจจัยพึงพิงทางเศรษฐกิจ

ผู้หญิงที่อยู่ในครอบครัวที่มีฐานะค่อนข้างยากจน ส่วนใหญ่เป็นเพียงแม่บ้าน ทำงานบ้าน เลี้ยงลูก ซึ่งงานบ้านไม่ได้ถูกให้คุณค่าและไม่มีค่าตอบแทน ผู้หญิงเหล่านี้มีการศึกษาน้อย จึงไม่มีงานทำเลี้ยงชีพ จำเป็นต้องพึ่งพิงทางเศรษฐกิจจากสามี สามีเป็นเจ้าของกิจการค้าเป็นของตนเอง สามีมีฐานะร่ำรวยกว่าภรรยา สามีจึงมีอำนาจควบคุมทางเศรษฐกิจในครอบครัว ควบคุมการใช้จ่าย บีบบังคับทางการเงิน เมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงกลุ่มนี้ ไม่สามารถที่จะหลุดออกจากวงจรความรุนแรงในครอบครัว ด้วยการหย่าสามี หรือแยกทางชีวิตกับสามีได้ เพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจ ที่ผู้หญิงภรรยาบางกลุ่มมีการศึกษาน้อย เป็นแม่บ้านในวัยกลางคน ไม่มีงานทำที่จะก่อให้เกิดรายได้ เพราะไม่มีหน่วยงานใดรองรับให้เข้าทำงาน จึงต้องพึ่งพิงเศรษฐกิจจากสามี

เงื่อนไขระบบชายเป็นใหญ่

แท้จริงแล้วความต้อต้อยด้อยโอกาสของผู้หญิง ก็เนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในระบบชายเป็นใหญ่ สภาพสังคมโดยรวมที่เป็นระบบปิตาธิปไตย ผู้ชายจึงเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ เป็นหัวหน้าครอบครัว ผู้หญิงจึงเป็นเพียงผู้ตามเท่านั้น ความเชื่อที่ว่าความก้าวร้าวรุนแรงของผู้ชายเป็นเรื่องปกติ ถือว่ามีความเป็นชายชาตรี แต่ผู้หญิงไม่สมควร เพราะจะถูกมองว่า ไม่มีความเป็นกุลสตรี ความเชื่อที่ว่า ศรีภรรยาที่ดีต้องสงบเสงี่ยมเจียมตน ไม่ต่อล้อต่อเถียงสามี ต้องอดทน เคารพ เชื่อฟังสามี พร้อมทั้งปรนนิบัติสามีในทุก ๆ เรื่อง ความเชื่อที่ว่า สามีคือเจ้าของชีวิตภรรยา มีสิทธิที่จะทำอะไรก็ได้ แม้แต่การทำโทษด้วยการทุบตี ภรรยาไม่มีสิทธิต่อต้าน และบุคคลอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสามีภรรยาด้วยกัน เป็นเรื่องของลึนกับพันกระทบกัน บุคคลอื่นไม่ควรสนใจ ความเชื่อที่ว่า ผู้ชายมีเมียแล้วจะมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่นอีกก็ได้ เป็นเรื่องปกติ แต่ผู้หญิงที่มีสามีแล้ว ถ้ามีความสัมพันธ์กับชายอื่น ถือว่าคบชู้ชู้ชาย เป็นหญิงเลว ไม่มีใครอยากสมาคมด้วย

อุดมคติในเรื่องความต้องการของผู้หญิงนั้น สิ่งที่ผู้หญิงต้องการมากที่สุด ก็คือ ความรักความปลอดภัยในชีวิต ต้องการผู้คุ้มครองดูแลในชีวิต และต้องการความสำเร็จในชีวิตครอบครัว มากกว่าหน้าที่การงาน อุดมคติของเธอก็คือ การเป็นภรรยาที่ดี (ลดนา กาศวิบูลย์, 2544, น.74) ผู้หญิงมีความรักนำไปสู่การแต่งงาน ส่วนผู้ชายบางที่ไม่มีความรักมีเพียงความใคร่เห็นผู้หญิงเป็นเพียงวัตถุทางเพศก็ใช้ชีวิตคู่ได้อย่างไม่จริงจังต่อชีวิตครอบครัว ดังกรณีกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมการวิจัยในงานวิจัยบางรายที่ถูกข่มขืนถูกล่วงละเมิดทางเพศ และตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ หรือตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม ดังนั้นเมื่อผู้หญิงบางกลุ่มยึดมั่นในความรัก พวกเธอประสบความสำเร็จในครอบครัว ไม่ว่าจะทางด้านร่างกายหรือด้านจิตใจ ก็ยังคงอดทนดำรงอยู่ในสภาพความรุนแรงเช่นนั้นเพราะเงื่อนไขยังรักสามีอยู่นั่นเอง และพวกเธอเรียนรู้วิธีที่จะเผชิญกับความรุนแรงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองไม่เป็นทุกข์เกินไป

กรณีที่ภรรยามีความรู้ความสามารถเก่งกว่าสามี สามีไม่ชอบ และเป็นเหตุของการถือดีมีทิฐิต่อกัน สามีไม่ช่วยค่าขาย ไม่ช่วยเหลือดูแลลูก เอาเปรียบภรรยา นำเงินรายได้ของครอบครัวไปปรนเปรอหญิงอื่น ดังนั้นตราบใดที่ผู้หญิงยังถูกนิยามว่ามีบทบาทจำกัดอยู่แต่ความเป็นแม่ และเกี่ยวข้องเฉพาะกับการบ้านการเรือนแล้ว ผู้หญิงก็จะยังคงถูกจัดเป็นเพศรองเสมอ การกดขี่ผู้หญิงไม่มีวันหมดไป

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวของ เมทินี พงษ์เวช ผู้อำนวยการสมาคมเสริมสร้างสถานภาพสตรี ได้แสดงทรรศนะในคอลัมน์ ศุภรสบาย เรื่องบ้านพักฉุกเฉิน สร้างสัมพันธ์แม่ลูกของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (“ศุภรสบาย, ไทยรัฐ, 25 พฤษภาคม 2550) ความตอนหนึ่งว่า

ทางออกของปัญหาความรุนแรงต้องเริ่มจากครอบครัวเป็นอันดับแรก พ่อแม่ต้องไม่ใช้ความรุนแรงอบรมสั่งสอนลูก สังคมไทยมักจะลงโทษผู้หญิง และผ่อนปรนให้กับผู้ชาย หากศึกษาอย่างถ่องแท้ ปัญหาข่มขืนเกิดจากผู้ชายไม่สามารถควบคุมตัวเองได้ แต่กลับจะพุ่งเป้าสอนแต่ผู้หญิง ละเลยไม่สอนผู้ชาย

ผลกระทบของความรุนแรงในครอบครัวหลังชีวิตหย่าร้าง

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับการหย่าร้าง พบว่า ลักษณะการหย่าร้าง ส่วนมากมาจากความยินยอมทั้งสองฝ่าย ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ และ พนม ลิ้มอารีย์ (2536) ที่บอกว่า ผู้เริ่มต้นขอหย่าเป็นสตรี สตรีส่วนมากไม่ได้มีการปรึกษาใคร ความรู้สึกของสตรีหลังหย่าร้าง ส่วนมากรู้สึกพึงพอใจกับการหย่าร้างที่เกิดขึ้น

ผลกระทบต่อผู้หญิงเอง และสมาชิกในครอบครัวหลังหย่าร้าง ในภาพรวม ผู้หญิงกลุ่มผู้ร่วมวิจัยส่วนใหญ่ หลังการหย่าหรือแยกกันอยู่อย่างเด็ดขาดจากสามีแล้ว ให้ความเห็นว่า มีความสุขสบายใจไม่ต้องทนทุกข์ กังวลกับการต้องเผชิญการทะเลาะเบาะแว้งรายวัน ความเครียดที่ทำให้จิตใจหมองเศร้าขณะทนอยู่ในชีวิตครอบครัวที่ประสบความรุนแรง ซึ่งบ่มเพาะทับถมอยู่นาน ความรู้สึกเหล่านี้ได้มลายหายไปทันทีหลังจากตัดสินใจหย่าร้าง ชีวิตมีอิสระ เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ผู้หญิงบางรายเริ่มต้นชีวิตใหม่ บางรายมีเพื่อนชายที่รักและดูแลเอาใจใส่กันดีเป็นเพื่อนคู่คิดและมีความสุข พวกเธอต้องแบกภาระความเป็นทั้งแม่และพ่อเพื่อให้ลูกมีความอบอุ่นเหมือนครอบครัวปกติ แต่ในทางเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มีรายได้ตึงตัว เพราะภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย พวกเธอต้องระมัดระวังการใช้จ่าย อีกทั้งอายุมากขึ้นไม่สามารถหางานทำมีรายได้เช่นก่อนแต่งงาน สำหรับผลกระทบต่อลูก ส่วนใหญ่ผู้หญิงที่ตัดสินใจหย่า มักจะให้ลูกอยู่กับตนเอง เพราะความเป็นแม่ที่เคยดูแลใกล้ชิดจะทำให้เข้าใจลูกได้ดีกว่าผู้เป็นพ่อ ส่วนผลกระทบต่อลูกพบว่า ส่วนมากลูกประพฤติตัวดีไม่เป็นเด็กมีปัญหา อยู่ในโอวาทแม่ บางรายลูกยังไปมาหาสู่พ่อส่งข่าวคราวกัน และเข้าใจแม่และพ่อ แต่มีลูกของผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยบางรายไม่กี่คน ที่ประพฤติตัวไม่ดี เกเร เทียวเตร่ ดื่มเหล้าเมายา ผลาญเงินแม่ ผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

งานวิจัยของ กุสุมา พลแก้ว (2544) ที่กล่าวว่า หลังการหย่าร้างผู้หญิงสามารถปรับตัวทางด้านเศรษฐกิจได้ดี แต่สำหรับงานวิจัยที่ดิฉันค้นพบ ผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยหลายคน หลังหย่าร้างแล้ว พบกับภาวะเศรษฐกิจที่ตึงตัว อายุมากขึ้นไม่สามารถหาหาทำสร้างรายได้ให้พอกับค่าใช้จ่าย สามีจ่ายค่าเลี้ยงดูเท่าที่ตกลงกันหลังหย่า แต่สภาพเศรษฐกิจปัจจุบัน สินค้าแพงขึ้น ค่าใช้จ่ายมากขึ้น แต่สามียังช่วยเงินค่าเลี้ยงดูบุตรเท่าเดิม ดังนั้นจึงควรแก้กฎหมายในเรื่องค่าเลี้ยงดูบุตรให้ฝ่ายสามีจ่ายเงินค่าเลี้ยงดูที่ปรับตามสภาพค่าของเงินในปัจจุบัน

งานวิจัยของกิตติภา สุวรรณรัตน์ (2546) ที่กล่าวว่า ภรรยาเมื่อหย่าร้างแล้วพบกับความสุข เป็นอิสระ ซึ่งมีความเห็นตรงกันกับงานวิจัยเรื่องนี้ และ งานของ วิลาสินี พนานครทรัพย์ (2545) ที่กล่าวว่า ภาพครอบครัวในอุดมคติยังคงมีอิทธิพลต่อผู้หญิง แม้ว่าเธอจะถูกทำร้ายร่างกาย และเมื่อลูกต้องขาดพ่อเธอต้องทำหน้าที่ทั้งสองอย่างให้ได้ ซึ่งตรงกับงานวิจัยเรื่องนี้ ที่ผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยบางราย ต้องยอมทนต่อสภาพที่สามีใช้อำนาจ กดขี่ข่มเหง ทะเลาะตบตี ใช้อารมณ์ร้ายกับภรรยา เพราะเงื่อนไขยังรักสามี และต้องการอยู่ในภาพลักษณ์ครอบครัวในอุดมคติที่มีพ่อ แม่ ลูกอยู่ด้วยกัน เงื่อนไขกลัวลูกมีปมด้อย และรักษาหน้าตาทางสังคม ผู้หญิงเหล่านี้จึงยอมจำนนอยู่ในความรุนแรงตามเหตุผลดังกล่าว

งานของศิริชัย โชติรัตน์ (2538) ที่กล่าวว่า การทำร้ายภรรยาให้ได้รับบาดเจ็บ ยังส่งผลกระทบต่อบุตรมากที่สุด และเป็นเหตุให้เด็กหนีออกจากบ้าน ซึ่งงานวิจัยเรื่องนี้ก็มีข้อมูลตรงกัน แต่ต่างกันตรงที่เด็กไม่ได้หนีไปเลย ลูกสาวของผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยเป็นเด็กสาววัยรุ่น เมื่อพ่อแม่ทะเลาะกัน ลูกสาวพบเห็นเป็นภาพลบในใจ จึงหันมาคบเพื่อนปาร์ตี้ เพื่อนมีอิทธิพลต่อกันจึงหนีออกจากสภาพความรุนแรงในครอบครัวไปพักอยู่บ้านเพื่อนโดยไม่บอกให้ใครรู้ แต่แล้วเด็กกลับมาอยู่กับแม่เมื่อพ่อแม่แยกกันอยู่กับแม่

ยังมีผู้หญิงอีกจำนวนมาก ในทุกชนชั้น ที่ประสบความรุนแรงในครอบครัว แต่ไม่ได้เปิดเผยเรื่องของตน ความรุนแรงในครอบครัว มันเป็นการสะสมเชิงปริมาณที่ผู้หญิงถูกกระทำซ้ำแล้วซ้ำอีก กรณีของผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยบางราย ถ้าเธอรู้กฎหมายคงจะไม่ยอมทำสัญญาเงินกู้ ดังนั้นผู้หญิงควรรู้กฎหมายครอบครัว จะได้ไม่เสียเปรียบผู้ชาย

มายาคติในชีวิตคู่สมรสวิพากษ์ผ่านมุมมองของผู้วิจัย

มายาคติในชีวิตคู่สมรส (นพพร ประชากุล, 2544, น. 4-7) ได้นิยามความหมายของคำ มายาคติ ไว้ว่า มายาคติ (Myth) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวให้ถึงที่สุดได้ว่า เป็นกระบวนการของการหลงให้หลงอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งประกอบสร้าง หรือเป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมเรานั้นเองที่ “หลง” คิดไปว่า ค่านิยมที่เรายึดถืออยู่นั้นเป็นธรรมชาติหรือเป็นไปตามสามัญสำนึก มายาคติสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างแน่นแฟ้นในฐานะเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ที่กำหนดการดำรงอยู่ของมัน

มายาคติเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว เป็นความเชื่อต่อแนวความคิดที่บอกกล่าวภาพหลงตาในชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่ของผู้หญิงชายในสังคมไทย สังคมมักมองภาพครอบครัวเมื่อเกิดความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ตามทัศนะทางสังคมที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เป็นต้นว่า มักมีความเชื่อกันว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นเพียงปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัวที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นเรื่องของ “ลึนกับพันกระทบกัน” หากพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เราจะพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแท้ที่จริงแล้วเป็นปัญหาทางสังคม ขาวความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏในสื่อต่าง ๆ เป็นเพียงส่วนหนึ่งของบุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นบุคคลสาธารณะที่สังคมรู้จัก แต่ในความเป็นจริงยังมีครอบครัวอีกจำนวนมาก ทั้งชนชั้นล่าง ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูงอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นข่าว กำลังทุกข์และใช้ความรุนแรงกับผู้หญิงในครอบครัว มักมีความเชื่อว่า

การดื่มสุราและการใช้ยาเสพติดเป็นสาเหตุหลักของความรุนแรงในครอบครัว มีข้อเท็จจริงจากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศสนับสนุนความเชื่อนี้อยู่มาก แต่สำหรับงานวิจัยเรื่องนี้ผู้ชายที่เป็นคนรักหรือสามีของผู้หญิงกลุ่มผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยหลายคน ไม่ได้ดื่มสุรามีนเมาจนทำร้ายตีภรรยา แต่เป็นเพราะผู้ชายลูกแก่อ่านาจนดลโทะสใช้ระบบขายเป็นใหญ่เข้าจัดการด้วยกำลัง ดังนั้นมายาคติในข้อนี้ไม่เป็นความจริงเสมอไป

มุมมองต่อกรณีนี้ที่ผู้หญิงถูกสามีหรือคู่ครองทำร้ายร่างกาย หรือทำร้ายจิตใจ สังคมมักจะมองว่า เหมือนเป็นเรื่องของ “ล้นกับพันกระทบกัน” ที่ยากจะหลีกเลี่ยง ทว่าหากพิจารณาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เราจะพบว่าปัญหาความรุนแรงในครอบครัวแท้ที่จริงแล้ว เป็นปัญหาทางสังคมและสุขภาพ การที่ผู้หญิงจำนวนมาก ที่ตอบได้ความรุนแรงของสามี จนจนเป็นเหตุให้ตนเองกลายเป็นผู้ต้องหาฆ่าสามี (มนทิพ ดาราศรีศักดิ์, 2527) เป็นการสูญเสียทรัพยากรทางสังคม ภรรยาที่ได้รับความรุนแรงถึงแก่เสียชีวิต (ดังกรณี อาจารย์วุฒิปริญาเอกทำร้ายภรรยาจนถึงแก่ชีวิต นายแพทย์หนุ่มสังหารแพทย์หญิงที่เป็นคู่รัก หรือนายแพทย์ที่มีชื่อเสียงเป็นผู้ต้องหาฆ่าภรรยาที่เป็นแพทย์หญิง) ผู้หญิงเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญต่อสังคม ถึงแม้จะมีผู้ใช้ผู้หญิงที่มีอาชีพสำคัญต่อสังคมเช่นที่ปรากฏเป็นข่าว เป็นผู้หญิงทั่วไป ก็เป็นภาคส่วนที่สำคัญในการสืบทอดการสร้างสมาชิกใหม่ที่มีคุณภาพในสังคม

ในด้านของผู้ชายที่กระทำความรุนแรง ผู้ชายที่ทุบตีภรรยา โดยการดำรงชีวิตด้านอื่น ๆ เขาเป็นกำลังผลิตที่ดีสำหรับระบบเศรษฐกิจ แต่ต้องมาจบชีวิตลง เพราะการตอบได้ความรุนแรงและการป้องกันตนเองของผู้หญิง เด็กที่ได้รับผลกระทบต่อการพบเห็นความรุนแรงในครอบครัว และการมีชีวิตอยู่ที่ขาดพ่อหรือแม่ ขาดความอบอุ่น เติบโตขึ้นมาในบรรยากาศของความรุนแรงในครอบครัว มีความยากลำบากในการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของประชากรในอนาคต รัฐต้องเสี่ยงประมาณในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรม การสืบสวนสอบสวน การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษ การดูแลผู้หญิงที่ตอบโต้กับความรุนแรงจนสามีถึงแก่กรรม ในเรือนจำ เราสรุปได้ว่า ความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาทางสังคม และเป็นปัญหาทางสุขภาพอย่างชัดเจน

เมื่อเปรียบเทียบความสำคัญที่สังคมมีต่อบทบาทของ พ่อ-ลูก และ แม่-ลูก จะเห็นว่า ทั้ง ๆ ที่ผู้หญิงเป็นผู้ให้กำเนิดบุตร และเด็กทุกคนจะรู้ว่าใครเป็นแม่ของตน แต่หากบุตรที่เกิดมานั้นไม่มีพ่อ ก็จะถือว่าเป็นบุตรนอกสมรส และกลายเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ได้รับการยอมรับในสังคมและกฎหมาย นี่ย่อมแสดงว่า สังคมมองว่า “พ่อ” “ผู้ชาย” เป็นสิ่งสำคัญ เพราะการมีแต่ “แม่” เท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอในสายตาของสังคม (กาญจนา แก้วเทพ, 2535, น. 53)

เมื่อเกิดการหย่าร้างขึ้น ลูกจะได้รับผลกระทบจากการหย่าร้างของพ่อแม่ ลูกจะขาดพ่อหรือขาดแม่ ไม่ได้อยู่กับพ่อแม่ เพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับบุตรไว้ในความดูแลเลี้ยงดู ซึ่งส่วนมากผู้หญิงจะขอบุตรไว้อยู่กับตน ทำให้บุตรขาดพ่อ หากภรรยาตัดสินใจแต่งงานมีสามีใหม่ บุตรจะกลายเป็นปัญหาทันที เช่น ปัญหาพ่อเลี้ยงข่มเหงรังแกลูกเลี้ยง หรือแม่เลี้ยงดูไม่ดีลูกเลี้ยง ดังนั้นผู้หญิงบางคนจึงตัดสินใจไม่หย่ากับสามี เพราะสงสารลูกเกรงลูกจะมีปมด้อย หากผู้หญิงตัดสินใจแต่งงานใหม่เธอเกรงว่าสามีจะรังแกลูกเธอ จึงจำยอมรับการเผชิญกับความรุนแรงในครอบครัวต่อไป และหาวิธีเผชิญตอบโต้กับความรุนแรงด้วยวิธีการอื่น ๆ ทางเลือกของผู้หญิงบางรายคือ จำนนกับการเผชิญกับปัญหา โดยเฉพาะในกลุ่มหญิงด้อยโอกาสที่ต้องพึ่งพิงสามี หรือรวมทั้งอยู่ท่ามกลางสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวชายเป็นใหญ่ ซึ่งรากเหง้าของปัญหาก็เนื่องมาจากมาตรฐานทางเพศของสังคมที่เป็นมาตรฐานเชิงชาย โดยที่ผู้หญิงมีสภาพเป็นรองต้องซื้อสัตย์กับผู้ชาย ขณะที่ผู้ชายสามารถหาความสำราญทางเพศได้

สำหรับแนวคิดสตรีนิยม ได้แบ่งประเภทของความรุนแรงต่อผู้หญิงออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ ได้แก่ ความรุนแรงทางตรง ซึ่งเห็นได้ด้วยตา และรับรู้ทางประสาทหู เช่น การทุบตี การขู่ ตะคอก การด่าทอ การข่มขืน การข่มขืนของ จนถึงการทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หมายถึง โครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่วางบทบาทความเป็นหญิงให้ด้อยและมีคุณค่าต่ำกว่า บทบาทความเป็นชาย และ ความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ที่มีรากลึกฝังแน่นในฐานคติของสถาบันหลักต่างๆ เช่น ศาสนา อุดมการณ์ครอบครัว การศึกษา จารีตประเพณี และระบบความเชื่อต่างๆ ที่ทำให้ผู้หญิงยอมรับสถานะที่ด้อยกว่าโดยไม่ตั้งคำถาม ทำให้ผู้หญิงส่วนใหญ่ยอมรับความรุนแรงที่มีต่อตนเองโดยุษวี(กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2546, น. 2)

ความสัมพันธ์ในครอบครัวย่อมต้องมีการทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกันบ้าง แต่ต้องอยู่ในระดับที่ไม่ให้เกิดความรุนแรงเข้าขั้นที่เป็นความผิดทางกฎหมาย เน้นอนการทำร้ายร่างกาย นั้นเป็นความผิดที่ชัดเจน แต่การขู่ว่าจะทำร้ายหรือจะฆ่าก็มีความผิดทางกฎหมายด้วย เพียงแต่แค่ขู่โทษก็ยังไม่หนัก ถ้าขู่ว่าจะเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างใดก็มีความผิดฐานกรรโชกทรัพย์ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำในระหว่างสามีภรรยาหรือระหว่างพี่น้องญาติเครือหรือไม่ หลายคนเข้าใจว่าเรื่องนี้ถ้าเกิดในครอบครัวแล้วไม่เป็นความผิด

นอกจากนี้ถ้ามีการก้าวร้าวพูดจาดูหมิ่นเหยียดหยามกันก็จะเป็นความผิดทางอาญาได้ในข้อหา “ดูหมิ่นซึ่งหน้า” มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ถ้าใส่ความด่าว่าต่อหน้าผู้คนที่ไม่ว่าจะทำลับหลังหรือต่อ หากถ้อยคำนั้นจะทำให้เกิดความ

เสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นเกลียดชังแล้ว ก็มีความผิดฐานหมิ่นประมาท มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

คนในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์เป็นพ่อแม่กับลูก หรือสามีกับภรรยา มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องอุปการะเลี้ยงดูกัน ในเมื่อสามารถทำได้ ดังนั้นการไม่เลี้ยงดูก็ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่ง และจะเป็นความผิดทางอาญาเมื่อการไม่เลี้ยงดูนั้นเข้าขั้นเป็นการทอดทิ้งเด็ก หรือคนชรา โดยจะต้องปรากฏว่าการทอดทิ้งไม่ดูแลนั้นจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตด้วย

เมื่อเกิดความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยทุกราย ไม่สามารถเอาผิดในทางกฎหมายกับสามี เพราะความไม่รู้กฎหมาย หรือเพราะรักษาภาพลักษณ์ครอบครัวที่ดีในสายตาของสังคม บางรายจึงไม่สามารถที่จะหลุดออกจากวงจรความรุนแรงในครอบครัว ด้วยการหย่าสามี หรือแยกทางชีวิตกับสามีได้ เนื่องจากพึ่งพิงปัจจัยทางเศรษฐกิจจากสามี ผู้หญิงภรรยาบางกลุ่มมีการศึกษาน้อย เป็นแม่บ้านในวัยกลางคน ไม่มีงานทำที่จะก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งไม่มีหน่วยงานใดรองรับให้เข้าทำงาน จำต้องพึ่งพิงสามีทางเศรษฐกิจ แท้จริงแล้วความต่ำต้อยด้อยโอกาสของผู้หญิงกลุ่มนี้ ก็เนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายในระบบชายเป็นใหญ่

สำหรับความรุนแรงทางด้านจิตใจ ต่อกรณีที่มีสามีทำงานอุทิศเวลาให้กับงานในหน้าที่มาก เช่น เดินทางไปประชุมต่างจังหวัด ดูงานต่างประเทศ เลี้ยงรับรองงานต่างๆ อยู่บ่อยๆ ทำให้ไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว ซึ่งภรรยาจำต้องยอมทำใจเสียสละเพื่องานในหน้าที่ของสามี ทั้งๆ ที่ตนเองต้องทนเหงา ว้าเหว ซึ่งถือเป็นความรุนแรงทางจิตใจอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สังคมควรรับรู้

ข้อเสนอต่อรัฐ

รัฐ ควรจัดการศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธวิธีการวางนโยบายป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือครอบครัวที่ประสบความรุนแรงในครอบครัว ในรูปแบบที่เหมาะสมหลากหลายและได้ผล” มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้สตรีที่ประสบความรุนแรงในครอบครัวตระหนักว่า เรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นมานาน และเกิดขึ้นทั่วไป จึงไม่เป็นเรื่องแปลกที่จะเปิดเผยเรื่องราวต่อบุคคล กลุ่มบุคคลที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับได้ ทั้งนี้เพราะปัจจุบันมีครอบครัวจำนวนมากที่ประสบความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ และทางด้านเพศอีกจำนวนมากมายที่ไม่ได้ไปขอความช่วยเหลือจากองค์กรสตรีต่าง ๆ จึงไม่มีสถิติที่เห็นเป็นตัวเลขกลุ่มประชากรที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจำนวนที่แท้จริง เนื่องจากไม่มีผู้เข้าถึงปัญหาของกลุ่มนี้ และ ผู้ที่ประสบปัญหานี้ก็ไม่อยากเปิดเผยปัญหาความรุนแรงในครอบครัวให้ผู้อื่นรับรู้ อาจเป็นเพราะรักษาหน้าตาทางสังคม

อับอายที่ต้องพูดเรื่องของตนเองและครอบครัว กลัวคู่สมรสจะเอาผิดทำความรุนแรงมากขึ้น ดังนั้นรัฐควรสนับสนุนตั้งศูนย์รับปรึกษาปัญหาความรุนแรงในครอบครัว โดยกระจายศูนย์เครือข่ายให้มีทุกเขต ทุกอำเภอ หาวิธีช่วยเหลือ หรือจัดอบรมโดยศูนย์สุขภาพจิตเดือนละครั้งในหมู่บ้าน หรือให้องค์กรทางศาสนาจัดอบรมหลักการครองเรือนให้กับประชาชน หรือสมาคมองค์กรเกี่ยวกับผู้หญิงต่าง ๆ ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน นำมาจัดการหาวิธีการที่จะเข้าถึงชุมชนและครอบครัวที่มีปัญหาความรุนแรงในครอบครัวทุกรูปแบบเพื่อให้คำแนะนำ วิธีแก้ปัญหาให้คลี่คลายในทางที่ดีขึ้น สร้างกิจกรรมทางสังคมเพื่อได้มีโอกาสปฏิสังสรรค์กันเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของชุมชนให้เกิดมิตรภาพ สามานสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ชุมชนจะได้เข้มแข็งและปลอดจากปัญหาในทุกเรื่อง

เสนอให้รัฐ ทำการประชาสัมพันธ์ ทำจุลสาร หรือแผ่นพับ ในเรื่องหลักการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเป็นสุข หรือ การใช้ชีวิตคู่ที่ดีพิมพ์แจกจ่ายไปตามที่อยู่ทุกครอบครัว โดยประสานขอความร่วมมือกับหน่วยงานทุกเขต ทุกจังหวัดและทุกอำเภอ รวมทั้งมูลนิธิต่าง ๆ ที่ทำงานเรื่องผู้หญิง หรือองค์กร สมาคมการกุศลทางสังคมต่าง ๆ ให้กับประชาชนได้อ่านเป็นข้อคิดเตือนใจ นอกจากนี้ควรตั้งงบการประชาสัมพันธ์ทางสื่อหนังสือพิมพ์ วิทยุ สื่อในอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์จัดรายการ หลักการใช้ชีวิตคู่ที่ดี ข้อคิดที่แก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผ่านสื่อต่าง ๆ เหล่านี้อย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะและต่อเนื่องไปตลอด ไม่ใช่ทำชั่วคราวชั่วคราว จะแก้ปัญหาของสังคมได้เป็นอย่างดี

ขอเสนอแนะความคิดเห็นต่อรัฐ เพื่อรับไปพิจารณา สนับสนุนพลังของสตรี ดังนี้

1. ควรจัดตั้งกระทรวงส่งเสริมศักยภาพผู้หญิง ให้มีการเสริมพลังหนุนอำนาจ (empowerment) ของผู้หญิง ให้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทสร้างความมั่นคงในสังคม
2. ให้มีแผนจัดการแก้ไขเพื่อขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิงและเด็ก และจัดงบประมาณให้เป็นไปตามแผนและนโยบายขจัดความรุนแรงต่อสตรีและเด็กอย่างเป็นรูปธรรม
3. ผลักภาระงานบ้าน ให้เป็นงานสาธารณะ รัฐจะต้องช่วยแบ่งเบาภาระจากสตรีผู้เป็นแม่บ้าน โดยจัดตั้งโรงเรียนเด็ก โรงอาหารสาธารณะ โรงซักผ้า ฯลฯ ของสังคม เป็นงานวิชาชีพที่มีผู้มีความรู้ความชำนาญได้ดูแลงานแต่ละส่วน เพราะผู้หญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน เช่นเดียวกับผู้ชาย จึงควรได้รับการช่วยเหลืองานบ้านดังกล่าว

ข้อเสนอแนะต่อสังคม

สังคมอุดมปัญญาจะต้องประกอบด้วยหญิงชายที่มีคุณธรรม มีศักยภาพ เป็นพลเมืองดี จึงจะทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองอย่างสงบสุข ผู้หญิงถูกให้คุณค่าด้อยกว่าชาย จึงขอเสนอแนะดังนี้

1. สตรีจะต้องได้รับการปลดปล่อยให้เป็นอิสระจาก การเป็นเหยื่อ กรเป็นประชาชนชั้นสอง ทั้งทางวัฒนธรรม สังคม การเมือง
2. การเสริมสร้างให้ผู้หญิงเห็นคุณค่าของความเป็นคนมากกว่าความเป็นหญิงชาย ความเป็นจริง ทำให้ผู้หญิงตระหนักในคุณค่าของตนเอง มีความเชื่อมั่น พึ่งพาตัวเองทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะปลดปล่อยผู้หญิง จากการเป็นรอง หรือ การเป็นเหยื่อความรุนแรงในครอบครัว
3. ผู้หญิงที่มีความรู้ความสามารถ มุ่งงานทำมั่นคง เมื่อประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ไม่ควรทนกับสภาพเลวร้ายอยู่เช่นนั้น ควรตัดสินใจเลือกทางชีวิตใหม่ด้วยการหย่า และตั้งตนชีวิตใหม่ที่ดี ลืมอดีตที่ขมขื่น ไม่ควรห่วงหน้าตาทางสังคม หรือการถูกเหยียดหยามต่อการเป็นหญิงหม้าย แต่ต้องเข้มแข็งและมีความเชื่อมั่นตนเอง

ข้อเสนอแนะต่อผู้หญิงที่ประสบปัญหา

จากการวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายจะปรากฏชัดเจนมากในเรื่องชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่ ซึ่งผู้หญิงเป็นผู้ถูกกระทำโดยสามี/คู่รัก หรือบิดา จากระบบชายเป็นใหญ่ การใช้อำนาจเผด็จการทั้งการใช้กำลังเข้าจัดการกับปัญหาเมื่อผู้ชายไม่พอใจ การใช้อำนาจเข้าควบคุมทางเศรษฐกิจในครอบครัว การเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง การไม่รับผิดชอบในครอบครัว การสร้างหนี้สิน และการไม่ซื่อสัตย์ของผู้ชายนั้น ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกกดขี่ ถูกข่มเหง ผู้หญิงเป็นฝ่ายเสียเปรียบ จนผู้หญิงต้องลุกขึ้นตอบโต้ ด้วยการหย่าร้าง หรือแยกทางชีวิตกันอย่างเด็ดขาด เพื่อเรียกร้องความชอบธรรม สิทธิอันพึงมีพึงได้ อิศรภาพของผู้หญิง และทำที่สุดเพื่อความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย เพื่อไม่ต้องทนทุกข์ ถูกล่วงละเมิดให้ได้รับความรุนแรงทั้งทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางวาจา ทางเศรษฐกิจ และทางด้านเพศ อีกต่อไป จึงขอเสนอข้อคิดเห็นดังนี้

1. ผู้หญิงในฐานะมารดาของบุตร เป็นผู้สร้างโลก ต้องวางแผนชีวิตของลูกให้ดี เมื่อชีวิตต้องหย่าร้าง ต้องให้ความรักความอบอุ่นกับลูกอย่างมากเป็นสองเท่าเพราะเท่ากับผู้หญิงเป็นทั้งแม่และพ่อ

2. เมื่อประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ผู้หญิงควรหาที่ปรึกษา ระบายความทุกข์ หาคิดแพทย์เพื่อขอคำแนะนำ จะได้ช่วยแก้ไขทันที่ หรือผ่อนหนักเป็นเบาได้ ผู้หญิงควรจดหมายเลขโทรศัพท์ของศูนย์รับปรึกษาปัญหาครอบครัว เพื่อขอความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว

3. ควรมีการตั้งชมรมช่วยเหลือผู้หญิง สร้างพลังอำนาจของผู้หญิง และสร้างเสริมวิชาชีพของผู้หญิง ส่งเสริมผู้หญิงหย่าร้างให้มีอาชีพ มีรายได้เลี้ยงตัวเอง มีทุนจากองค์กรหารายได้มาสนับสนุนให้ผู้หญิงมีรายได้มั่นคง พึ่งตนเองได้

4. ควรมีการรวบรวมกลุ่มผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงในครอบครัว เพื่อปรับทุกข์ ระบายความรู้สึก หาทางแก้ไข เยียวยา หาทางออก โดยเชิญผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัว แล้วแก้ไขปัญหาด้านการหย่าและการไม่หย่า เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ร่วมกัน

ผู้หญิงผู้ร่วมวิจัยท่านหนึ่งได้เสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจ ดังจะนำมาเสนอให้ผู้หญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้มีกำลังใจว่า “ถ้าผู้หญิงพยายามประคองชีวิตคู่ให้อยู่รอดและมีความสุขจนสุดความสามารถแล้ว แต่ก็ไม่มีอะไรดีขึ้น “เรา” ผู้หญิงควรให้เกียรติและศักดิ์ศรีต่อตนเองคืออย่ายอมตกเป็นทาสของความรุนแรงภายในครอบครัวทั้งด้านจิตและร่างกาย “เรา” ผู้หญิงควรก้าวเดินออกมาต่อสู้ด้วยตนเองอย่าง “สง่า ผ่าเผยและมีศักดิ์ศรี”

ข้อเสนอแนะต่อการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน

ในสถาบันการศึกษาทุกระดับชั้น ควรมีการบรรจุหลักสูตร เกี่ยวกับสถาบันครอบครัวที่เป็นสุข หรือ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและความเสมอภาคหญิงชายในครอบครัว เพื่อสร้างพื้นฐานชีวิตที่ดีให้กับเยาวชน และเพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของสถาบันครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อจะได้ประพฤติปฏิบัติตนให้ดีมีคุณธรรมประจำใจ เพื่อดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามครรลองคลองธรรมของสังคมที่เจริญแล้ว

ในระบบการศึกษา มาลี พฤษพงษ์สาวลี (23 มิถุนายน 2550) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า โรงเรียนต้องทำหน้าที่อบรมบ่มเพาะนิสัยเด็กหญิงชายให้มีจิตใจดีงาม ฝึกการให้เกียรติผู้อื่น เคารพในสิทธิของผู้อื่น เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งหล่อหลอมผลิตเด็กให้มีคุณภาพ มีความรู้คู่คุณธรรม วิธีการอาจสร้างกลุ่มพัฒนาจิตสำนึกการเคารพให้เกียรติผู้อื่นขึ้นในโรงเรียน

สถานศึกษาต่างๆ ดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกปี อาจช่วยให้เด็กหญิงชายมีพฤติกรรมปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น อันจะส่งผลในเชิงบวกต่อสังคมประเทศชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัย

1. ควรมีการศึกษาถึง การดำรงชีวิตของหญิงหลังหย่าร้าง ว่ามีวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตที่เป็นอยู่อย่างไร ทั้งหญิงหย่าร้างที่มีลูก หรือไม่มีลูก
2. ควรมีการวิจัยเรื่อง ปัจจัยการเลือกสมรสใหม่หรือใช้ชีวิตคู่ใหม่ของหญิงหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่อย่างเด็ดขาด
3. ควรมีการศึกษาถึง ปัจจัยเงื่อนไขของการขอความช่วยเหลือจากสังคม หรือสมาคมเครือข่ายผู้หญิงของผู้หญิงที่ประสบความรุนแรงในครอบครัว
4. ควรศึกษาถึงการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องหย่าที่มีผลเด็ดขาดและเป็นธรรมต่อผู้หญิงที่หย่าร้าง

นอกจากนี้ควรมีการศึกษาประเด็นใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตของหญิงที่ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ควรจัดอบรมสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของบุคลากรในสังคมทุกสาขาอาชีพ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย เพื่อหาข้อมูล และประสบการณ์ของบุคคลในสังคม นำมาปรับแนวทางสร้างสังคมให้เกิดความตระหนักในความเสมอภาคทางเพศ เพื่อความสงบสุขของสังคมไทย

บทส่งท้าย

ความรุนแรงในครอบครัว เป็นปรากฏการณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน และยังคงต้องมีในอนาคตให้เห็นเป็นข่าวอยู่ร่ำไป และเกิดขึ้นกับทุกชนชั้น ทุกเชื้อชาติ ครอบคลุมถึงความเสมอภาคระหว่างเพศยังไม่เกิดขึ้นในจิตวิญญาณของทุกคนในสังคมทุกแห่งทั่วโลก

กลุ่มองค์กรประชาสังคมและกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน พยายามที่จะหาวิธีจัดการความรุนแรงต่อผู้หญิง โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดไว้ตั้งแต่ทศวรรษที่ 1990 จนถึงปัจจุบัน ให้ปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิง (Violence Against Woman/VAW) เป็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร็ว ดังที่ Cheung และคณะ ได้กล่าวว่า ความรุนแรงในครอบครัว เป็นปัญหาความไม่ยุติธรรมทางเพศ ที่ได้รับความสนใจในคราวประชุมสตรีโลก เมื่อปี

1980 และ 1985 (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2548, น. 25)

ความรุนแรงในครอบครัว เป็นเสมือนการเจ็บป่วยทางจิตวิญญาณ มีทางเยียวยา ความสัมพันธ์ที่แตกร้างได้บ้างหรือไม่ เพื่อนำไปสู่ความปรารถนา เช่น ความสุข ความสำเร็จ ลดทอนความทุกข์ ความผิดในใจ รวมไปถึงเพื่อความสุขสงบในจิตใจ

ชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่ เป็นเรื่องละเอียดอ่อน เพราะการที่คนสองคนตกลงปลงใจใช้ชีวิต ร่วมกัน ต้องเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ต้องปรับตัว ปรับอุปนิสัยใจคอให้เข้ากันได้ เคารพ ให้เกียรติกัน และมีใจเป็นธรรม มีวุฒิภาวะทางความรู้สึกนึกคิดที่ดี และมีจิตวิญญาณของความเท่าเทียมกัน ระหว่างเพศ ชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่ก็จะพบความสุข ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ปฏิบัติตามที่กล่าวมา ข้างต้น ชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่ก็ต้องอับปางลง ทางออกของการหลุดพ้นจากความรุนแรงใน ครอบครัว ก็คือ การหย่า หรือหย่าร้าง แยกทางชีวิตกัน เพื่อให้อิสรภาพแก่ตนเอง

ผู้ชายควรได้รับการอบรม การปฏิบัติตนของสามีที่ดีต่อภรรยา ปฏิบัติตนต่อ ครอบครัวอย่างไร เหมือนเช่นการรณรงค์ให้เลิกบุหรี่ยังเลิกลูกสูบบุหรี่ได้ แต่ทำไมจึงไม่ รณรงค์เรื่องความรุนแรงในครอบครัวให้ยุติได้เช่นเดียวกับรณรงค์เลิกบุหรี่

สำหรับการลดทอนความรุนแรงในครอบครัว มาลี พงศาพิชญ์ (24 มิถุนายน 2550) ได้ให้ทรรศนะว่า ควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีคิด เสริมสร้างทักษะในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เพื่อที่ จะปรับเปลี่ยนวิธีแก้ปัญหา การที่สามีภรรยาจะอยู่ด้วยกันอย่างสันติได้ ไม่ควรแก้ปัญหาหรือ ตัดสินปัญหาด้วยความรุนแรง การปรับเปลี่ยนวิธีคิด การทำให้ผู้ชายเข้าใจความรู้สึกของผู้หญิง ลด การใช้อารมณ์ มีการยับยั้งชั่งใจก่อนตัดสินใจในปัญหา จะยุติความรุนแรงได้ในฉับพลัน

ชีวิตผู้หญิงเคยมีอิสระตั้งแต่เล็กจนเติบโตเป็นสาว แต่ครั้งแต่งงานมีครอบครัว ชีวิต ลูกผู้หญิงจะถูกกรอบของครอบครัวกักขังให้หยุดอยู่ในครอบครัว แต่ชีวิตของผู้ชายเป็นอย่างไรชีวิต ผู้หญิงหรือไม่ ผู้ชายยังคงเพียวหาความสำราญอยู่นอกบ้านอย่างอิสระเสรี

ท้ายสุดนี้ ขอยกข้อความของ ซีโมน เดอ โบวัวร์ นักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศส ที่ให้บท สัมภาษณ์ในหนังสือเรื่อง “ซีโมน เดอ โบวัวร์ ผู้หญิงที่ขบถ” (อลิซ ชวาร์ตเซอร์, 2543) น. 95) ซึ่งให้ ข้อคิดในชีวิตรู้ว่า “ถ้าคู่รักของเราไม่ชอบเดินเล่น แต่เราเองชอบเดินเล่น เราจะแก้ปัญหาคความ ขัดแย้งนี้ได้อย่างไรดี”

สำหรับซีโมน เดอ โบวัวร์ เธอเล่าว่า

ฉันชอบเดินเล่น ส่วนชาตร์ไม่ชอบ ฉันก็ทำตามที่ชอบ และเขาจะใช้เวลานั้น กับเพื่อน ๆ อิสรภาพของฉันนี่ เป็นสิ่งที่เราพยายามรักษาไว้ในชีวิตประจำวัน มัน สำคัญและช่วยเอาความซ้ำซากแห่งแล้งในแต่ละวันออกไปได้ ฉันคิดว่า สิ่ง

เหล่านี้มีความสำคัญมากกว่าการที่เราไม่เคยเข้าพิธีแต่งงานกันอย่างเป็นทางการ
อิสรภาพในชีวิตประจำวันในชีวิตคู่ เช่น จะไปเดินเล่นหรือไม่ไป จะทำกับข้าว
หรือไม่ทำ จะทำงานบ้านหรือไม่ทำ จะมีลูกหรือไม่มี เช่นนี้อาจจะดูเป็นเรื่องง่าย ๆ
และอาจจะเป็นอิสรภาพที่ผู้หญิงอีกหลายคนปรารถนา แต่คงไม่ใช่ทุกคน
กระมังที่จะสมความปรารถนา

ชีวิตคู่ของซีโมน เดอ โบวัวร์ ทำให้เกิดคำถามขึ้นว่า เธอทำอย่างไร จึงได้มีอิสรภาพ
ในชีวิตประจำวันเช่นนั้น คำตอบก็คือ เพราะเธอคิดและดำเนินชีวิต เฟมินิสต์ผู้หญิงที่ขบถ เธอจึง
มีอิสรภาพ

สำนักหอสมุด